

STANISŁAW POWOŁOCKI

Dziennikarz, teatrolog i tłumacz wielu utworów prozaicznych i dramatycznych autorów radzieckich oraz rosyjskich, a także librett operetek Dunajewskiego, Milutina, Hadżibekowa, Dolidze — wystawianych i granych w różnych latach na scenach szeregu teatrów w Polsce (Łódź, Warszawa, Katowice, Lublin, Gliwice, Olsztyn, Wrocław, Częstochowa, Poznań itd.).

Autor sztuki pt. „Los człowieka” (na tle utworu M. Szolochowa), granej sto razy na scenie Państwowego Teatru Ziemi Łódzkiej, komedii satyrycznej pt. „Kariera” (na motywach powieści T. Dołęgi-Mostowicza), wystawionej na scenie Teatru „715” w Łodzi, itd.

OPERETKA DOLNOŚLĄSKA WE WROCŁAWIU

DYREKTOR I KIEROWNIK ARTYSTYCZNY:
BARBARA KOSTRZEWSKA

VICE-DYREKTOR:
MARIAN BISZ

KARIERA NIKODEMA DYZMY

MUSICAL W 2 AKTACH (6 OBRAZACH) Z PROLOGIEM I EPILOGIEM
NA PODSTAWIE POWIEŚCI TADEUSZA DOŁĘGI MOSTOWICZA
NAPISAŁ:

STANISŁAW POWOŁOCKI

MUZYKA: **ANDRZEJ HUNDZIAK**   TEKSTY PIOSENEK: **JANUSZ SŁOWIKOWSKI**

OSOBY:

PROLOG: BIERZE UDZIAŁ CAŁY ZESPÓŁ

JANUSZ SŁOWIKOWSKI

Poeta, satyryk, dziennikarz, autor tekstów wielu cenionych piosenek („Parasolki”, „Moja bezsenność”, „Colt” itd.), współtwórca STS „Pstrąg”, kabaretów literackich: „Poddasze”, „Figła” oraz innych, współredaktor programów audycji radiowej „Program z dywanikiem”, tłumacz tekstu wielu pieśni i piosenek radzieckich oraz rosyjskich. Współpracownik Polskiego Radia i TV oraz autor piosenek do szeregu filmów.

Współpracował także z różnymi teatrami w Polsce i zespołami muzyczno-wokalnymi. Twórca pracownik Wytwórni Filmów Oświatowych w Łodzi, autor scenariuszy filmowych.

W 1960 roku otrzymał nagrodę Ministerstwa Kultury i Sztuki za działalność artystyczną w teatrach studenckich.

KILKA SŁÓW od autora libretta

PROLOG: BIERZE

Libretto „Dyzmy” powstało na tle sztuki, osnutej na motywach głośnej powieści Tadeusza Dołęgi-Mostowicza. Po prostu nieco „rozszerzyłem” jej konstrukcję dramaturgiczną, uwzględniając specyfikę widowiska muzycznego.

Sztukę napisałem w roku 1947 r. Prapremiera jednak odbyła się w 1960 r. w Łodzi. Sztuka jest osnuta nie tylko na motywach utworu Dołęgi-Mostowicza. Wykorzystane zostały również pewne materiały historyczne oraz prasowe z okresu międzywojennego (pamiętniki różnych działaczy sanacyjnych, przemówienia niektórych posłów w Sejmie itp.).

Zamiar napisania utworu scenicznego w oparciu o powieść Dołęgi-Mostowicza powstał jeszcze przed wojną. Podsunął mi go, między innymi, mój serdeczny przyjaciel, ceniony i znany aktor Jan Kurnakowicz. Marzył wówczas o tym, aby odtworzyć postać Dyzmy na scenie. Już wtedy bowiem dobrze rozumiano właściwy sens satyryczny tego utworu.

Obdarzony niezwykle przenikliwym zmysłem obserwacyjnym rasowego dziennikarza o mocnym zacięciu publicystycznym, Mostowicz oparł pewną część swoich utworów, a zwłaszcza tej miary, co „Kariera Nikodema Dyzmy” i „Ostatnia brygada”, o autentyczne fakty, zaczerpnięte wprost z życia i otaczającej go wówczas rzeczywistości. Może właśnie dlatego „Kariera Nikodema Dyzmy” oraz niektóre inne utwory pisarza przyczyniły się do powstania w pewnych określonych sferach nieprzychylnych dla niego atmosfery. Zwłaszcza „Kariera Nikodema Dyzmy”, jak wiadomo, wywołała oburzenie rządzącej wówczas „elity” oraz ostre represje ze strony sanacyjnej cenzury. W poszczególnych bowiem fragmentach tego utworu nie bez słuszności dopatrywano się pamfletu, kontrującego ówczesny karykaturalny polityczny stan kraju.

Dziś, z perspektywy czasu, stwierdzić można, że utwory Dołęgi-Mostowicza tej miary, co „Kariera Nikodema Dyzmy” i „Ostatnia brygada” itp. stanowią niewątpliwie wartościowy i bardzo interesujący tzw. „dokument czasu”, plastycznie obrazujący minioną epokę. Taki „dokument”, poprzedzający tragiczny Wrzesień 1939 r., nabiera obecnie szczególnego znaczenia. Z powiązania autentycznych materiałów historycznych i odtworzonego przez Mostowicza klimatu społeczno-obyczajowego rządzącej „góry” wylania się obraz stosunków i konfliktów, w których dojrzewała i stała się możliwa tragedia wrześniowa. Z tych głównie pozycji została napisana sztuka. Jej myślą przewodnią oraz zasadniczym tematem jest może nie tyle „kariera” oraz dzieje „lumpna” i osobliwego „Kopciuszka” Nikodema Dyzmy, ale raczej i przede wszystkim samo pojęcie „dyzmowszczyzny”. Niebezpieczną zaś i społecznie groźną istotą „dyzmowszczyzny” jest sztama, KLIKA jako taka. Oczywiście temat ten został potraktowany z tzw. „przymrużeniem oka”, zwłaszcza, o ile chodzi o muzyczną wersję sztuki.

Obraz I

S u t e r y n a

- Walentowa — ADA KOWALSKA, BARBARA URBAŃSKA
- Mańka — HANNA CELEJEWSKA, MARIA MOSTOWSKA
- Dyzma — JANUSZ NOWICKI, KRZYSZTOF TYSNARZEWSKI

Obraz II

Hotel Europejski — Raut

- Nina — FELICJA JAGODZIŃSKA, DANUTA MAJGIEROWA, MARIA WAŁCERZ
- Lala — KRZYSTYNA HREHOROWICZ, LUDMIŁA ŻOCHÓWNA
- Czarska — ALICJA GARYANTES, IRENA PITULEJ, ALICJA SZESKA
- Ordynat — ZDZISŁAW BUDZICKI
- Jaszuński — ZDZISŁAW LATOSZEWSKI (gościnnie), WŁADYSŁAW SZEPTYCKI
- Ulanicki — GUSTAW KUSEK, JÓZEF WALCZAK
- Wareda — LESZEK REDO, JÓZEF WALCZAK
- Dyzma — JANUSZ NOWICKI, KRZYSZTOF TYSNARZEWSKI
- Krzepicki — ZYGMUNT GORCZYŃSKI, LEON LANGER
- Kunicki — ZDZISŁAW SKOREK, STANISŁAW STELMASZEK
- Terkowski — WŁADYSŁAW OKSZA-KOPECKI
- Hell — ANDRZEJ TULISZKIEWICZ

W scenach tanecznych udział biorą:

- „Foxtrot” — cały zespół baletowy
- „Kula” — MARTA BIELIŃSKA — MARIAN BABUŁA
STEFANIA KOŁODZIEJCZYK — KONRAD MIAZGA
- „Cucaracha” — MARTA BIELIŃSKA — MARIAN BABUŁA
STEFANIA KOŁODZIEJCZYK — KONRAD MIAZGA

SCENOGRAFIA

ALEKSANDER JĘDRZEJEWSKI

PROJEKTY KOSTIUMÓW
JADWIGA PRZERADZKA

Kontrola Tekstu
EWA KAMBERSKA
ELEONORA SZULC

OSOBY:

BIERZE UDZIAŁ CAŁY ZESPÓŁ

Obraz III

Willa w Koborowie

Nina	— FELICJA JĄGODZIŃSKA, DANUTA MAJGIEROWA, MARIA WAŁCERZ
Kunicki	— ZDZISŁW SKOREK, STANISŁAW STELMASZEK
Dyzma	— JANUSZ NOWICKI, KRZYSZTOF TYSNARZEWSKI
Hr. Ponimirski	— WIESŁAW HEYNO, HENRYK TEICHERT
Lokaj	* * *

Zespół chóru męskiego — Zespół baletowy męski.

Obraz IV

U hrabiny Przełęskiej

Hr. Przełęska	— IRENA GAŁUSZKO, BARBARA KOSTRZEWSKA
Lala	— KRYSZYNA HREHOROWICZ, LUDMIŁA ŻOCHÓWNA
Czarska	— ALICJA GARYANTES, IRENA PITULEJ, ALICJA SZESKA
Pokojówka	* * *
Dyzma	— JANUSZ NOWICKI, KRZYSZTOF TYSNARZEWSKI
Krzepicki	— ZYGMUNT GORCZYŃSKI, LEON LANGER
Wareda	— LESZEK REDO,
Jaszuński	— ZDZISŁAW LATOSZEWSKI (gościnnie), WŁADYSŁAW SZEPTYCKI
Ulanicki	— JÓZEF WALCZAK, GUSTAW KUSEK
Ordynat	— ZDZISŁAW BUDZICKI
Hell	— ANDRZEJ TULISZKIEWICZ, JÓZEF WALCZAK

Zespół chóru męskiego, Zespół baletowy męski.

INSCENIZACJA I REŻYSERIA
IGOR PRZEGRODZKI

KIEROWNICTWO MUZYCZNE
JAN ŚLĘK

Asystent reżysera
LEON LANGER

Asystent choreografa
ALICJA SZESKA

Premiera — ⁶ kwiecień 1972 r.

ANDRZEJ HUNDZIAK

Obraz V

U l i c a

- Mańka — HANNA CELEJEWSKA, MARIA MOSTOWSKA
Dyzma — JANUSZ NOWICKI, KRZYSZTOF TYSNARZEWSKI
Wareda — LESZEK REDO
Ulanicki — GUSTAW KUSEK, JÓZEF WALCZAK
Elegant
Policjant
Taniec apaszów: — MARTA BIELIŃSKA — MARIAN BABULA
STEFANIA KOŁODZIEJCZYK — KONRAD MIAZGA
— oraz cały zespół baletowy.

Obraz VI

Apartament w Hotelu Europejskim

- Lala — KRYSZYNA HREHOROWICZ, LUDMIŁA ŻOCHÓWNA
Czarska — ALICJA GARYANTES, IRENA PITULĘJ, ALICJA SZESKA
Nina — FELICJA JAGODZIŃSKA, DANUTA MAJGIEROWA,
MARIA WAŁCERZ
* * *
Pokojówka — JANUSZ NOWICKI, KRZYSZTOF TYSNARZEWSKI
Dyzma — ZDZISŁAW SKOREK, STANISŁAW STELMASZEK
Krzepicki — WŁADYSŁAW OKSZA-KOPECKI
Terkowski — ZDZISŁAW LATOSZEWSKI (gościnnie), WŁADYSŁAW SZEPTYCKI
Żuliński — LESZEK REDO,
Wareda — * * *
Litwinek — BOLESŁAW KELLNER
Tajniak I — MARIAN BABULA
Tajniak II

E p i l o g

BIERZE UDZIAŁ CAŁY ZESPÓŁ.

CHOREOGRAFIA
JAN PARUŹNIK

CHÓRMISTRZ
PIOTR FERENSOWICZ

Inspicjent
WANDA TOKARZÓWNA

O MUZYCE „DYZMY”

Frapujący temat literacki „Kariery Nikodema Dyzmy” i jego wartość artystyczna, skłoniły mnie wspólnie ze St. Powońskim i J. Słowikowskim do podjęcia próby nadania mu formy widowiska muzycznego. Bogata galeria postaci różnych środowisk, zmienność sytuacji, wartka i nie banalna akcja o ciąglej, dużej aktualności i wymowie, pociągały mnie jako kompozytora, inspirowując twórczo.

Pisząc muzykę do „Dyzmy”, starałem się przede wszystkim oddać klimat lat międzywojennych. Nie rezygnując z języka współczesnego, nawiązałem do „tamtych” lat. Atrakcyjny temat wart był poszukiwań kompozytorskich, stąd nawiązanie do dawnych form tanecznych, a także wprowadzenie komentarza „apaszów” rodem z musicalu, prosta poleczka obok „skomplikowanej” muzyki „sceny masonskiej”, ułańska „sztama” i dysonansowy finał.

Moją ambicją było, aby każdy widz, słuchając muzyki „Dyzmy”, znalazł coś dla siebie, łatwo wpadający motyw melodii, nastrój, pogłębiający samą „pointę” dramaturgiczną, czy nawet... aluzję polityczną, natomiast nie było moim zamiarem wzbogacenie nowymi „szlagierami” repertuaru muzyki big-beatowej, młodzieżowej, itp.

Jeśli muzyka „Dyzmy” pozwoli starszym widzom przypomnieć, a młodszym zwrócić uwagę na pewne „prawdy” z naszej niedalekiej przeszłości, a przy tym także spędzić miły wieczór — to zamiar kompozytora będzie spełniony.

Andrzej Hundziak